

Ο παραληρηματικός αντικομμουνισμός ως κυρίαρχη (και παρακμιακή) αστική ιδεολογία

γράφει ο ΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ*

Το 2017, εκατό χρόνια από το άλμα της Οκτωβριανής Επανάστασης, στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αντικομμουνιστική εκστρατεία εκδηλώθηκε με ιδιαίτερη ένταση. Με αρνητικό τρόπο –ακριβώς λόγω της οξύτητας της ιδεολογικής τρομοκρατίας του κεφαλαίου και των οργανικών του διανοούμενων– αναδεικνύεται η δυνατότητα μιας νέας κομμουνιστικής επανεκκίνησης και αναζήτησης καθολικών απελευθερωτικών προοπτικών. Ταυτόχρονα, η αστική σκέψη διαμέσου του δομικού αντικομμουνισμού και των θεωρητικών επιχειρημάτων που τον στηρίζουν (αντιολοκληρωτισμός, αντιλαϊκισμός, θεωρία των άκρων κτλ.), παίρνει πλέον επιθετικά χαρακτηριστικά. Αδυνατεί να συνδεθεί με ένα θετικό όραμα για την κοινωνία. Στο κείμενο αυτό ασκείται κριτική σε μια ιδιότυπη έκφραση αυτής της τάσης όπως παρουσιάζεται στο βιβλίο «Οι εκλεκτικές συγγένειες των ολοκληρωτισμών: κομμουνισμός-φασισμός-ναζισμός», μιας «ελευθεριακής» τοποθέτησης που εμφανίστηκε στην ελληνική βιβλιογραφία την χρονιά που μας πέρασε.

Η ιδιαιτερότητα ενός βιβλίου και της κριτικής του

Κυκλοφόρησε το 2017 από τις εκδόσεις Τροπή το βιβλίο του Δημήτρη Μαργαρίτη (στο εξής ΔΜ) *Οι εκλεκτικές συγγένειες των ολοκληρωτισμών: κομμουνισμός-φασισμός-ναζισμός*. Στο βιβλίο του ΔΜ λέει σαφώς η επιστημονική ανάλυση και συχνά αυτή αντικαθίσταται από μια φλύαρη παράθεση δηλώσεων, διαπνεύμενη από πολιτικές ιδεοληψίες και φοβίες της φιλελεύθερης/νεοφιλελεύθερης διάνοησης, του αφοσιωμένου στην καπιταλιστική νομιμότητα Κέντρου και οριακά της Άκρας Δεξιάς, καθώς δεν απουσιάζει ακόμη και ο χονδροειδής αντικομμουνισμός.

Υπάρχουν άπειρα βιβλία με αυτό το χαρακτήρα, αλλά το ξεχωριστό ενδιαφέρον σε αυτή την περίπτωση είναι ότι ο συγγραφέας αυτοπαρουσιάζεται ως αρθρογράφος σε αναρχικά και αντιεξουσιαστικά έντυπα, στο περιοδικό *The Books' Journal* και μελετητής του Καστοριάδη. Ο συγγραφέας φαίνεται να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι σήμερα υπάρχουν αναρχικοί και αναρχικά ρεύματα, με τα οποία η αντικαπιταλιστική, κομμουνιστική αριστερά μπορεί, μαζί με τη θεωρητική αντιπαράθεση αρχών, να βρεθεί σε ενόπτη δράση ενάντια σε καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις που προωθεί το κεφάλαιο, τον αντιφασιστικό αγώνα ή τα δημοκρατικά δικαιώματα συμπεριλαμβανομένου και του αγώνα υπεράσπισης αναρχικών που είναι θύματα της κρατικής καταστολής. Σαφέστατα, ωστόσο, στρατεύεται όχι σε μια εύλογη θεωρητική αντιπαράθεση, αλλά στην ενίσχυση της πιο απροκάλυπτης αντικομμουνιστικής στάσης σε αυτό το χώρο. Με αυτή την έννοια, αξίζει να επισημανθούν και να αναιρεθούν και οι βασικοί ισχυρισμοί που διατυπώνονται σε αυτό.

Η θεωρία του ολοκληρωτισμού

Από την ανάγνωση λίγων μόλις σελίδων του βιβλίου, προκύπτει μια εξόφθαλμη κακοποίηση της θεωρίας του μαρξισμού και της ιστορίας του κομμουνιστικού κινή-

ματος. Ο συγγραφέας προσπαθεί να αποδείξει ότι όχι μόνο ο κομμουνισμός είναι ταυτόσημος με τον ναζισμό, αλλά ότι το κομμουνιστικό κίνημα είναι το πρότυπο του ολοκληρωτισμού, με τον ναζισμό να αποτελεί απλώς το αντίγραφο του (σ. 78).

Δηλώνει ότι «ο ολοκληρωτισμός δεν είναι θεωρία που μπορεί να ανασκευαστεί με ορθολογικά επιχειρήματα αλλά πολιτικό και κοινωνικό καθεστώς στο οποίο υποτασώμαστε ή το οποίο καταπολεμάμε» (σ. 126). Η δήλωση αυτή αποτελεί και τη μέθοδο του συγγραφέα η οποία συνίσταται στην αυθαιρεσία όσον αφορά τη συγκρότηση των «επιχειρημάτων».

Από τις βασικές θεωρητικές αναφορές του ΔΜ είναι η *θεωρία περί ολοκληρωτισμού*. Τα τελευταία χρόνια η θεωρία αυτή επιστρατεύεται για να εξομοιωθεί ο ναζισμός με τον κομμουνισμό ως μέρος μιας ευρύτερης συζήτησης που γίνεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο συγγραφέας τοποθετείται σε αυτή τη συζήτηση, υιοθετώντας κάθε ισχυρισμό του ιστορικού αναθεωρητισμού. Η χρήση όμως του λόγου περί ολοκληρωτισμού ως θεωρητικού εργαλείου από τον ΔΜ είναι τόσο αυθαίρετη, ώστε να οδηγείται συχνά σε ακραίες κρίσεις που οριακά προκαλούν θυμηδία.

Χαρακτηριστική της ασυνάρτητης ερμηνείας του ολοκληρωτισμού από τον συγγραφέα, η οποία όμως συνάδει απόλυτα προς τη σκέψη υπερσυντηρητικών δεξιών, φονταμενταλιστικά εχθρικών ακόμα και προς ψήγματα σοσιαλδημοκρατικής πολιτικής, είναι η παρακάτω δήλωσή του: «το τριτοκοσμικό εκτόπασμα (!) που ακούει στο όνομα ΠΑΣΟΚ... κατά την περίοδο 1981-1989... έστρεψε ένα ημι-ολοκληρωτικό φασιστοκρατικό καθεστώς, το οποίο αποτελούσε τις ζωτικές δυνάμεις της κοινωνίας και του οποίου η ύστατη συνέπεια είναι το γενικό φαλιμέντο της χώρας σήμερα, εν έτει 2017» (σ. 48).

Αμέσως κανείς προσέχει ότι ο συγγραφέας χρησιμοποιεί απόφτες τις αφηγήσεις για τα αίτια της κρίσης που χρησιμοποιούν και οι αστικές πολιτικές δυνάμεις – από το σημερινό νεοφιλελεύθερο ΠΑΣΟΚ και τη Νέα Δημοκρατία έως και τη ναζιστική Χρυσή Αυγή. Βεβαίως, η καπιταλιστική κρίση και η ιδιαιτέρως σκληρή πολιτική και

οικονομική μορφή που πήρε στην Ελλάδα, απουσιάζει παντελώς από αυτές τις αφηγήσεις. Η ανάλυση του ΔΜ αγγίζει την πλήρη έλλειψη σοβαρότητας, όταν επιχειρεί τη σύγκριση της οικονομική πολιτική των Μπουχαρίν-Προεμπραζένσκι την περίοδο του πολεμικού κομμουνισμού με την «αριστερίστικη (!) παιδαριωδία των σημερινών μαρξιστών (!) οικονομολόγων τύπου Λαπαβίτσα και Βαρουφάκη.» (σ. 200).

Εργατική τάξη και κεφάλαιο στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης

Ο ΔΜ επιδιώκει να πείσει ότι «[...] η αντίδραση των εργατών στην άνοδο των ναζι ήταν πρακτικά μηδαμινή» (σ. 51). Ειδικότερα, όπως διατείνεται, οι κομμουνιστές δεν αντιτάχτηκαν στο ναζισμό για τον επιπρόσθετο λόγο της ιδεολογικής τους συγγένειας. Με αντίστοιχου τύπου «αυταπόδεικτες» δηλώσεις σπεύδει να διευκρινίσει ότι «αυτό δεν σημαίνει ότι όλοι οι κομμουνιστές έγιναν ναζι, κάθε άλλο. Απλώς στον ένα που «λιποτακτούσε», δύο δεν αντιστέκονταν στο φασισμό και δεκάδες δεν έκαναν απολύτως τίποτα» (σ. 45).

Η αλήθεια είναι ότι η εργατική τάξη και οι κομμουνιστές έδωσαν στην πρώτη γραμμή μια σκληρή μάχη με το φασισμό καθ' όλη τη διάρκεια του Μεσοπολέμου που έληξε με τη συντριβή του ναζιστικού κήτους την 9η Μαΐου 1945. Στη Γερμανία «[...] το προλεταριάτο υπερασπίστηκε εκατοστό με εκατοστό εκείνες τις περιοχές και τις κοινότητες που έπειτα από δεκαετίες αγώνων είχαν μετατραπεί σε εργατικά οχυρά» (Bologna, 2011: 103).

Το KPD είχε δημιουργήσει σειρά ενόπλων αλλά και πολιτικών οργανώσεων με «[...] αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός εξαιρετικά περίπλοκου μηχανισμού αυτοάμυνας που προωθούνταν μεν από το ΚΚ αλλά επεκτεινόταν πέρα από τις κοινότητες που αυτό έλεγχε» (Bologna, 2011: 104). Τέτοιες οργανώσεις ήταν η Kampfbund gegen den Faschismus (Αγωνιστική Ένωση ενάντια στο Φασισμό) και η Antifaschistische Aktion με το θρυλικό έμβλημα των δυο κυματιστών σημαιών.

Δεν ήταν η απραξία της εργατικής τάξης

που έφερε στην εξουσία τους ναζι. Η μαζική βάση του ναζισμού ήταν τα μικροαστικά στρώματα. Η καπιταλιστική κρίση του 1929, την οποία ακολούθησε αναπότρεπτα πολιτική κρίση, άνοιξε πολιτικό χώρο και για τη λύση των Νναζι. Εκείνη τη στιγμή και οι παραδοσιακές συντηρητικές ελίτ και το κεφάλαιο επιλέγουν τη λύση της ναζιστικής δικτατορίας για να συντρίψουν τις εργατικές οργανώσεις. Ο ΔΜ διαστρέφοντας αυτή την πραγματικότητα, ισχυρίζεται ότι «[...] οι κομμουνιστές θεωρούσαν πάντα ως κύριους εχθρούς τους σοσιαλδημοκράτες και συνεργάστηκαν με τους ναζιστές εναντίον της «Δημοκρατίας της Βαϊμάρης» (σ. 58). Ήταν όμως η σοσιαλδημοκρατία αυτή –μεταξύ άλλων– που έστρωσε διάπλατα το δρόμο στους ναζι, διασώζοντας το αστικό καθεστώς και την καπιταλιστική ιδιοκτησία, καταστέλλοντας το εργατικό κίνημα, στηρίζοντας αντιδραστικές κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις που κυβερνούσαν με νομοθετικά διατάγματα, καταστέλλοντας παντού όπου ήταν κυβέρνηση (και) το KPD (όπως την Πρωτομαγιά του 1929 στο Βερολίνο), συνυπάρχοντας –στο αποκορύφωμα του πιο χυδαίου κοινοβουλευτικού κρετινισμού– στην πολιτική σκηνή με τα συντηρητικά κόμματα και τους ναζι, ακόμα και το μικρό διάστημα από την ανάληψη της εξουσίας από τους τελευταίους μέχρι την απαγόρευση λειτουργίας του. Έξοχη είναι η διατύπωση του Τρότσκι: «Η σοσιαλδημοκρατία, που βοήθησε τους Χοεντσόλερν να κάνουν τον πόλεμο ως το τραγικό τέλος του, δεν άφησε το προλεταριάτο να ολοκληρώσει την επανάστασή του. Δεκατέσσερα χρόνια τώρα η Δημοκρατία της Βαϊμάρης ζητά συνγνώμη για τη ίδια την ύπαρξη της» (Τρότσκι, 2000: 262).

Η πολιτική άποψη του ΔΜ αποκαλύπτεται πλήρως στην προσπάθειά του να αποενοχοποιήσει τους Γερμανούς καπιταλιστές για την υποστήριξη τους στους ναζι. Έτσι υποστηρίζει στο βιβλίο του ότι «[...] ο Χίτλερ έλαβε μικρή οικονομική ενίσχυση από τις μεγάλες επιχειρήσεις», η πλειονότητα των οποίων «[...] τασόσαν κατηγορηματικά ενάντια στην ιδέα να του επιτραπεί να διαμορφώσει κυβέρνηση» (σ. 57). Ακολουθεί στη συνέχεια ένα συνονθύλευμα δηλώσεων που η λογική τους φέρει την σφραγίδα των πιο απολογητικών οικονομολόγων

του *laissez-faire*, όπως ότι η ναζιστική εξουσία «[...] υπέταξε την αστική τάξη στην κρατική κυριαρχία με πιθανότερο απώτερο σκοπό [...] την ταξική κυριαρχία της ναζιστικής φυλετικής γραφειοκρατίας [...]» (σελ. 64), ότι «[...] τα πρωτεία τα είχε η πολιτική και όχι η οικονομία, και η ταύτιση συμφερόντων μεταξύ των καπιταλιστών και της ναζιστικής εξουσίας μπορούσε να υπάρξει μόνο στο βαθμό που η βιομηχανία εξυπηρετούσε τους πολιτικούς στόχους του καθεστώτος» (σ. 65-66).

Ακράια συνέπεια της παραπάνω αλυσί-δας συλλογισμών είναι η άποψη ότι «[...] η καινούργια (φασιστική) κυβέρνηση δεν διατήρησε το καπιταλιστικό σύστημα!» (σ. 66), «ο εθνικοσοσιαλισμός είναι απόλυτα αντίθετος με τον καπιταλισμό» (σ. 66), «[...] η οικονομία, της οποίας η καπιταλιστική δομή διατηρήθηκε, είχε γίνει, λόγω των ουτοπικών αντικειμενικών στόχων του καθεστώτος, και ακόμα περισσότερο των ιμπεριαλιστικών του στόχων, ένας φυλακισμένος του εθνικοσοσιαλιστικού κράτους» (σ. 67).

Βέβαια, η σκέψη του ΔΜ δεν είναι πρωτότυπη. Έτσι σκέφτονταν και αρκετοί εκπρόσωποι της αστικής τάξης για τις παρεμβάσεις του κράτους στην καπιταλιστική οικονομία. Ο Ερνέστ Μαντέλ (Ernest Mandel) παρατηρεί εύστοχα ότι την ίδια εποχή: «Η μεγάλη πλειοψηφία της αμερικάνικης μεγαλοαστικής τάξης εξαπέλυε κατάρες εναντίον του New Deal του Ρούσβελτ και ακόμα εναντίον του Fair Deal του Τρούμαν δημιουργώντας μια μεγάλη κατακραυγή για “έρποντα σοσιαλισμό”. Όπως σημειώνει ο Μαντέλ, «το κατά πόσο ο Krupp ή ο Thyssen έβλεπαν αυτό ή εκείνο το σημείο του Χίτλερ με ενθουσιασμό, με επιφύλαξη ή με αντιπάθεια δεν είναι το ουσιώδες. Αλλά είναι ουσιώδες να καθορίσουμε κατά πόσο η δικτατορία του Χίτλερ έτεινε [...] να σταθεροποιεί ή να υπονομεύει τους κοινωνικούς θεσμούς της ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής και την υποταγή των εργατών που είναι αναγκασμένοι να πουλούν την εργατική τους δύναμη κάτω από την κυριαρχία του κεφαλαίου» (Μαντέλ, 2012: 25-26). Ο Μαντέλ υποστηρίζει ότι η πολιτική αυτονομία του ηγετικού πολιτικού στρώματος ποτέ δεν αποδείχθηκε και ότι ο πόλεμος και η πολεμική οικονομία δεν

έπεσαν από τον ουρανό, αλλά προήλθαν από τον ειδικό μηχανισμό αντιφάσεων, των ιμπεριαλιστικών συγκρούσεων και των επεκτατικών τάσεων των γερμανικών μονοπωλιακών καπιταλιστικών ομάδων. Αυτό που έγινε στην Γερμανία δεν είναι η καθυπόταξη του κεφαλαίου από το κράτος, αλλά η από κοινού σχεδιασμένη συντριβή της εργατικής τάξης όταν δεν μπορούσε να συνεχιστεί με «φυσικό» τρόπο η καπιταλιστική συσσώρευση λόγω της παγκόσμιας κρίσης.

Ο Ανρί Λεφέβρ (Henri Lefebvre) επισημαίνει με διεισδυτικότητα τα εξής: «Γύρω από τον Χίτλερ οικοδομήθηκε τότε η ενότητα της γερμανικής μεγαλοαστικής τάξης [...] ενώ πήρε τέλος η σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στις διάφορες φατρίες και τα κόμματα που την εκπροσωπούσαν. [...] Η μεγαλοαστική τάξη της Γερμανίας έκρινε ότι είχε έρθει η ώρα να χρησιμοποιήσει το “Εργατικό Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα” ενάντια στο πραγματικό προλεταριάτο και στον πραγματικό σοσιαλισμό» (Λεφέβρ, 2013: 19-20).

Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι απόψεις του ΔΜ ταυτίζονται με αυτές του ο Ερνστ Νόλτε (Ernst Nolte) ο οποίος θέλει τον ναζισμό να είναι μια αντίδραση στον μολοσεβικισμό, από τον οποίο και αντιγράφει τις μεθόδους του. Ο μολοσεβικισμός εισάγει την ασιατική βαρβαρότητα στην Ευρώπη και ο ναζισμός είναι το *προϊόν* «[...] της τραυματικής αντίδρασης που προκάλεσε στην Γερμανία η Οκτωβριανή Επανάσταση» (Τραβέρσο, 2013: 19). Βασική μέριμνα του Νόλτε είναι να εμπεδωθεί ότι «[...] η βαρβαρότητα βρίσκεται εκτός Δύσης στους κόλπους της οποίας η Γερμανία προσδοκά να γίνει ξανά δεκτή με όλες τις πρόπουσες τιμές» έπειτα από το ατυχές ρήγμα των δυο πολέμων (Λοσούρντο, 2014). Η Γερμανία ενταγμένη ξανά στο δυτικό κόσμο μπορεί να δώσει τη μάχη κατά του κομμουνισμού.

Αυτή την πολιτική στόχευση που «[...] επιβάλλει στην ιστορική διαδικασία υπερβολικές υπεραπλουστεύσεις» (Τραβέρσο, 2013: 20) καταρρίπεται, μεταξύ άλλων, ο Έντσο Τραβέρσο (Enzo Traverso) στο βιβλίο του *Οι ρίζες της ναζιστικής βίας*. Ο ίδιος απορρίπτοντας την άποψη ότι ο κομμουνισμός είναι το πρότυπο του ναζισμού καταδεικνύει τη «[...] βαθιά αγχώση του

ναζισμού, της βίας και των γενοκτονιών του, στην ιστορία της Δύσης, στην Ευρώπη του βιομηχανικού καπιταλισμού, της αποικιοκρατίας, του ιμπεριαλισμού, της ανάπτυξης των σύγχρονων επιστημών και τεχνολογιών, στην Ευρώπη του ευγονισμού, του κοινωνικού δαρβινισμού, κοντολογίς στην Ευρώπη του “μακρού” 19ου αιώνα που έκλεισε στα πεδία των μαχών του Α Παγκοσμίου Πολέμου» (Τραβέρσο, 2013: 29).

«Ο αντιμπολσεβικισμός», συμπληρώνει ο Τραβέρσο, «προστέθηκε σε όλα αυτά και τα έκανε οξύτερα, δεν θα μπορούσε να τα δημιουργήσει» (Τραβέρσο, 2013: 22). Συμπερασματικά, καταλήγει ότι «ανάμεσα στις σφαγές του κατακτητικού ιμπεριαλισμού και την “Τελική Λύση” δεν υπάρχουν απλώς φαινομενολογικές ομοιότητες ή μακρινές αναλογίες. Υπάρχει μια ιστορική συνέχεια που κάνει τη φιλελεύθερη Ευρώπη ένα εργαστήριο των βιαιοτήτων του 20ού αιώνα και το Άουσβιτς αυθεντικό προϊόν του δυτικού πολιτισμού» (Τραβέρσο, 2013: 196).

Οκτωβριανή Επανάσταση και σοβιετική περίοδος

Στον Λένιν και την περίοδο από την επανάσταση του Φλεβάρη ως το θάνατό του, ο συγγραφέας αφιερώνει το 1/3 του βιβλίου. Κοινός τόπος για το αστικό στρατόπεδο ή/και κριτικά ριζοσπαστικά ρεύματα μέχρι πρόσφατα ήταν ο χαρακτηρισμός της περιόδου διακυβέρνησης του σοβιετικού κράτους από τον Στάλιν ως ολοκληρωτικής διακυβέρνησης. Ακόμα και η Άρεντ κάνει «διάκριση ανάμεσα στην επαναστατική δικτατορία του Λένιν και το αυστηρά ολοκληρωτικό καθεστώς του Στάλιν» (Λοσούρντο, 2004). Στον ΔΜ και το ρεύμα που εκπροσωπεί, έχουμε μια σαφή μετατόπιση: «ο αληθινός πλάστης του ολοκληρωτισμού υπήρξε ο Λένιν, ο οποίος δημιούργησε το “κόμμα νέου τύπου”, αληθινή “μικρογραφία” της ολοκληρωτικής κοινωνίας» (σ. 49). Ο συγγραφέας κατασκευάζει μια καρικατούρα του Λένιν, αποδίδοντάς του όλες τις κοινοτυπίες και τα προκατασκευασμένα στερεότυπα που αποδίδονται σε

κάθε μαρξιστή επαναστάτη από τους αντικομμουνιστές.

Ο Λένιν, ο οποίος ως γνωστόν έδινε τεράστια σημασία στην ανάπτυξη της πολιτικής δραστηριότητας των επαναστατικών δυνάμεων με οδηγό την συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης, εμφανίζεται εντελώς αυθαίρετα από τον συγγραφέα ως κάποιος που «αντιλαμβάνεται τον μαρξισμό ως μια κοσμική οιονεί θρησκεία της σωτήριας του προλεταριάτου, της οποίας Πατριάρχης θα ήταν, φυσικά, ο ίδιος» (σ. 133).

Βέβαια, η δήλωση αυτή για τον Λένιν δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα. Θεωρούμε σημαντικό να τονίσουμε ότι «ο Λένιν υπήρξε επαναστάτης, ολόψυχα αφοσιωμένος στην υπόθεση της χειραφέτησης της εργασίας, πράγμα συνυφασμένο με την αφοσίωση στους ανθρώπους της εργασίας και τη μεγάλη εμπιστοσύνη στις δυνατότητες τους» (Παυλίδης, 2017: 101).

Στο πόνημα του ΔΜ είναι πάμπολλες οι συκοφαντίες και οι αυθαίρετες κρίσεις που διατυπώνονται για τον Ρώσο επαναστάτη τις οποίες θα ήταν εξαιρετικά άχαρα να παρουσιάσουμε εκτενώς. Αρκεί μόνο να αναφέρουμε ότι ο ΔΜ (σ. 124) φτάνει να θεωρεί πρόδρομο του Λένιν τον Νετσάγιεφ του οποίου οι επαναστατικές αρχές της *Κατήχησης ενός επαναστάτη* βρίσκονται δήθεν ακέραιες στη λενινιστική οργανωτική θεωρία!

Στη συνέχεια, η εξιστόρηση της επαναστατικής διαδικασίας από τον Φλεβάρη μέχρι τον Οκτώβρη, στην οποία προβαίνει ο ΔΜ, αλλά και της περιόδου του Εμφυλίου Πολέμου, μετατρέπεται σε σύμφυρμα αυθαίρετων ερμηνειών, που καθιστούν το συμβάν του Οκτώβρη ανεξήγητο.

Στην αφήγησή του οι μπολσεβίκοι καταφέρνουν να εξαπατούν συνεχώς τους πάντες και εγκληματούν ασταμάτητα και μόνο μια στιγμή διαβάζουμε ότι υπήρχαν κάποιοι Λευκοί η τρομοκρατία των οποίων «[...] σε κάποιες περιπτώσεις είχε ξεπεράσει σε κτηνωδία ακόμη και τους Κόκκινους [...]» (σ. 206).

Ο ΔΜ μάς πληροφορεί ότι ο Τρότσκι διέταξε στις 4 Ιουνίου 1918 τον εγκλεισμό Τσέχων αιχμάλωτων πολέμου σε στρατόπεδο συγκέντρωσης. Δεν μας λέει όμως ότι επρόκειτο για άνδρες της Τσεχοσλοβ-

κικης Λεγεώνας η εξέγερση των οποίων σε μια μεγάλη έκταση της Σιβηρίας εναντίον των μπολσεβίκων σηματοδότησε κατ' ουσίαν το ξέσπασμα σε μεγάλη κλίμακα του εμφυλίου πολέμου στη Ρωσία και την ενεργητική ανάμειξη 14 χωρών σε αυτόν, στο πλευρό των Λευκών.

Οι μεγάλες δυσκολίες που εμφανίστηκαν στην επαναστατημένη Ρωσία στην πορεία της εδραίωσης των νέων κοινωνικών και παραγωγικών σχέσεων περιγράφονται ως αποτέλεσμα της εγκληματικής φύσης των μπολσεβίκων και της μαρξιστικής μηχανικής, χωρίς φυσικά να γίνεται συσχέτισμός με τις οξύτερες κοινωνικές-πολιτικές συγκρούσεις της περιόδου.

Ο ΔΜ καταπιάνεται με το ζήτημα των στρατοπέδων εργασίας στην ΕΣΣΔ παραθέτοντας εκτιμήσεις για τον αριθμό των εγκλειστών θυμάτων ή το ποσοστό θνησιμότητας, φτάνοντας σε αριθμούς θυμάτων που καθιστούν απορίας άξιον το πώς διατηρήθηκε εν γένει η χώρα. Χαρακτηριστική από αυτή την άποψη είναι η αναφορά (σ. 268) ότι τα θύματα κυμαίνονται από 36.500.000 το χρόνο που υπολογίζει ο Σολζενίτσιν και που δεν αποδέχεται ο ΔΜ, έως 38.000.000, που περιλαμβάνει και τα θύματα της καταστολής για όλη την περίοδο 1917-1959, και φτάνει στα 55.000.000 συνυπολογίζοντας, όπως δηλώνει, και τα θύματα των λιμών. Το βασικό είναι να εξαχθεί το συμπέρασμα που θα ανταποκρίνεται στο βασικό στόχο της αναθεωρητικής σχολής του Νόλτε: «Όσο ολοκληρωτική εμφανιζόταν η Γερμανία το 1939 δίπλα στην Αγγλία και τη Γαλλία, τόσο φιλελεύθερη έπρεπε να φαίνεται για τον καθένα, ο οποίος μπορούσε να κάνει μια αληθινή σύγκριση με την Σοβιετική Ένωση» (σ. 263).

Ο ΔΜ φτάνει στο σημείο να θεωρεί την διαφορά των σοβιετικών από τα ναζιστικά στρατόπεδα επουσιώδη (σ. 269). Ακόμα και η Άν Απλμπάουμ (Anne Applebaum) (συγγραφέας του βιβλίου Γκουλάγκ: Η αληθινή ιστορία, εκδόσεις Ιωλκός, 2009) παραδέχεται τις σημαντικές διαφορές τους με κυριότερη ότι τα ναζιστικά Langer ήταν μηχανές εξολόθρευσης ανθρώπων, τα οποία –σε αντίθεση με τα σοβιετικά– ήταν έτσι σχεδιασμένα ώστε «να μην γυρίζεις πίσω ποτέ» (Απλμπάουμ, 2010).

Ποια είναι η χρονική περίοδος λειτουργίας του συστήματος των γκουλάγκ; Εδώ, η αυθαιρεσία με την οποία αντιμετωπίζει το θέμα ο συγγραφέας οδηγεί σε παράλογες κρίσεις. Αναφέρει (σ. 251) ότι «[...] τυπικά ιδρύθηκε στις 7 Απριλίου 1930, [...] αλλά ουσιαστικά το γκουλάγκ γεννήθηκε μαζί με τα πρώτα στρατόπεδα συγκέντρωσης των Λένιν-Τρότσκι το 1918 για να μην πούμε, όπως ο Σολζενίτσιν, ότι γεννήθηκε με τον πρώτο κανονιοβολισμό του Αβρόρα». Διαβάζουμε (σ. 269): «Η ύπαρξη του γκουλάγκ διήρκησε από το 1918 μέχρι τη δεκαετία του 1980, ενώ το Άουσβιτς διήρκησε από το 1933 μέχρι το 1945»! Όπως όμως διαβάζουμε σε άρθρο της Μαρίας Πετράκη στην εφημερίδα *Καθημερινή*, «Ο όρος γκουλάγκ [...] δηλώνει ουσιαστικά το σύστημα διαχείρισης και εποπτείας των στρατοπέδων καταναγκαστικής εργασίας, το οποίο ιδρύθηκε τον Απρίλιο 1930 και έληξε τυπικά τον Ιανουάριο του 1960» (Πετράκη, 2013). Στην πραγματικότητα μετά το θάνατο του Στάλιν αρχίζουν μαζικά να απολύονται οι πολιτικοί κρατούμενοι.

Ο ΔΜ, παγιδευμένος στο κυκεώνα αναληθειών που ο ίδιος αναπαράγει, ασχηνονεί με μοναδικό στόχο να σχετικοποιήσει τη φρίκη του ναζιστικού Langer και να παρουσιάσει ως ανέκδοτο και ριζικό κακό το σοβιετικό σύστημα. Πώς αλλιώς άλλωστε μπορεί να διασωθεί η θέση της Άρεντ ότι «τα πολιτικά στρατόπεδα συγκέντρωσης είναι ο θεμελιώδης θεσμός του σύγχρονου ολοκληρωτισμού, κομμουνιστικού και ναζιστικού...», αν τα γκουλάγκ δεν υπήρχαν παραπάνω από το 1/3 της χρονικής ύπαρξης του σοβιετικού κράτους; Ο ΔΜ (σ. 269) διαλέγει να συμβολίσει με τις λέξεις *γκουλάγκ* και *Άουσβιτς* τα συστήματα στρατοπέδων συγκέντρωσης των δύο χωρών και έτσι πιστεύει ότι μπορεί να συγκρίνει και να ταυτίσει τα δύο συστήματα. Στην πραγματικότητα, το μόνο που κάνει, με την εξαφάνιση των χρονικών πλαισίων λειτουργίας των στρατοπέδων και των διαφορών στη λογική, τη λειτουργία και τους στόχους που έθεταν τα καθεστώτα, είναι να νομιμοποιεί εκ των προτέρων παγιωμένα συμπεράσματα στην υποστήριξη ξέφρενου αντικομμουνισμού. Αυτή η μέθοδος αποτελεί τον ορισμό της ιδεολογικής χρήσης της ιστορίας και τον εξευτελισμό της επιστημονικής

έρευνας. Η σύγκυση που προκαλεί η μετατροπή του αρκτικόλεξου «G.U.LAG.» που περιγράφει το σύνολο του σωφρονιστικού συστήματος της ΣΕ (ποινικοί και πολιτικοί κρατούμενοι), που σαν θεσμός μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο μιας πολύπλευρης επιστημονικής έρευνας, σε μια λέξη διά της οποίας μπορεί κάποιος να εννοεί οτιδήποτε, αποδεσμευμένος από κάθε κανόνα αντικειμενικότητας και σαφήνειας, αποτελεί μονόδρομο για την άσκηση των ιστορικών αναθεωρητών στον αντικομμουνισμό.

«Αποκαλύπτοντας» τον ολοκληρωτικό κομμουνισμό

Ο ΔΜ αισθάνεται ότι ξεσκεπάζει αποφασιστικά την «ολοκληρωτική» φύση του κομμουνισμού όταν μας αποκαλύπτει ότι «ο Λένιν σκέφτηκε να χαμηλώσει το όριο ηλικίας των εκλογών από τα 20 στα 18, ώστε να υπάρξει μια πιο εύπλαστη εκλογική μάζα [...]» (σ. 179). Πάντως, η στιγμή που περισσότερο αποκαλύπτει το θεωρητικό «μεγαλείο» του «αντιεξουσιαστί» ΔΜ βρίσκεται ίσως στο σημείο του βιβλίου (σ. 89) όπου, κατακραυμώνοντας τους «συνοδοιοπόρους» του κομμουνισμού, γράφει: «Καταλαβαίνεις τώρα, Ζίζεκ, γιατί είσαι ένας βλάκας και μισός; Γιατί εκτός του ότι κάνεις κακό στους αναγνώστες σου υπερασπιζόμενος την κομμουνιστική φαγέδαινα, είσαι εξίσου ανιαρός με τις ταινίες του μακαρίτη Θόδωρου Αγγελόπουλου και για τους ίδιους λόγους» (σ. 89).

Η ασχήμια του βιβλίου πάντως δεν προκύπτει μόνο από τα κωμικά του στοιχεία, αλλά κυρίως από την εκτεταμένη χρήση ατεκμηρίωτων απόψεων και της στρεψοδικίας, με την πρόθεση να συκοφαντηθούν θεωρητικές θέσεις ή πρόσωπα. Διαβάζουμε ότι, σύμφωνα με τον Στίνα (σ. 43, 44), οι Έλληνες «σταλινικοί της εποχής [...] χάρησαν και πανηγυρίζανε για τις νίκες του Χίτλερ [...]» και «[...] με χαρά και αγαλλίαση δέχτηκαν τη γερμανική κατοχή». Ο δε Χίτλερ επιτέθηκε στην Ρωσία «μετά την αποτυχία ένταξης της τελευταίας στον Άξονα ως τέταρτης δύναμης [...]» (σ. 284). Δηλαδή η ΕΣΣΔ προσπαθούσε να ενταχθεί στο

...Αντικομιντέρν Σύμφωνο με τη ναζιστική Γερμανία που είχε δημόσια διακηρυγμένο στόχο την εξαπόλυση ενός φυλετικού πολέμου στην Ανατολή και τον αποικισμό της με γερμανικό πληθυσμό! Συνδέει ανευθρίαστα το κάψιμο χιλιάδων βιβλίων από τους ναζί της 10ης Μαΐου 1933 με δήθεν αντίστοιχη μαρξιστική πρόθεση χρησιμοποιώντας προσωπική μαρτυρία του Βίλχελμ Ράιχ, σύμφωνα με την οποία «[...] όταν οι ναζιστές έκαigan τα βιβλία του, πραγματοποιούσαν εν μέρει τη μαρξιστική απειλή» (σ. 46).

Εκεί όμως που το αντικομμουνιστικό παραλήρημα γίνεται ωμή χυδαιότητα είναι όταν περιγράφει την Αλεξάνδρα Κολοντάι ως «[...] ταλαντούχα συγγραφέα και φεμινίστρια, ασυνήθιστα όμορφη, με λατρεία προς τους μυώδεις άνδρες, που η τάση της για σεξουαλικά όργια προκαλούσε την οργή του πουριτανού Λένιν και τη φήμη της πουτάνας στα σκαμπρόζικα στικάκια που σκάρωναν οι Ρώσοι για την αφεντιά της» (σ. 237). Φτάνει σε σημείο όπου, στο παιχνίδι των πολιτικών ερμηνειών εισάγεται η βιολογική υπόσταση και η προσωπική ζωή αυτού που θεωρείται αντίπαλος, κουλτούρα κατεξοχήν της Άκρας Δεξιάς. Έτσι, το αντι-ολοκληρωτικό επιχείρημα περνά στη σφαίρα των φαντασιώσεων ενός ακραίου σεξισμού.

Εξειδικεύοντας στην ελληνική πραγματικότητα την αντίληψη ότι ο αντιφασισμός των κομμουνιστών ήταν ένας «κατασκευασμένος μύθος» (σ. 32) ο ΔΜ θεωρεί την Εθνική Αντίσταση «[...] εθνικιστικό κίνημα που παισιωνόταν από ένα ολοκληρωτικό κόμμα» (σ. 234), ενώ στο πνεύμα της εμφυλιοπολεμικής Δεξιάς αποκαλεί τα Δεκεμβριανά «κομμουνιστικό πραξικόπημα» (σ. 235).

Απομένει σε εμάς να δεχτούμε ότι προφανώς το ΕΑΜ ήταν εθνικιστικό γιατί με την ηρωική απεργία του Μαρτίου του 1943 κατάφερε να ακυρώσει την επιστράτευση εργατικού δυναμικού για τους Γερμανούς κεφαλαιοκράτες, εμποδίζοντας την ανάπτυξη ...της ταξικής αλληλεγγύης με τους άτυχους εργάτες σκλάβους από κάθε άλλη γωνιά της Ευρώπης, ή επειδή με τη μάχη της σοδειάς το καλοκαίρι του 1943 δεν μοιράστηκε το σιτάρι του θεσσαλικού κάμπου με τα ...ταξικά αδέρφια της Γκεστάπο και

τους μαυραγορίτες.

Ο δωσιλογικός κοσμοπολιτισμός από τον οποίο εμφορείται ο Δ.Μ., αποτελεί ύβρη για τους εκατοντάδες χιλιάδες πεινασμένων, βασανισμένων και εκτελεσμένων της Κατοχής και του Εμφυλίου που πάλεψαν ηρωικά μέσα από τις γραμμές του ΕΑΜ και του ΚΚΕ ενάντια στο φασισμό. Εναντίον όλων αυτών ο Δ.Μ. διεξάγει σήμερα ιδεολογικό πόλεμο. Χρήσιμο είναι να υπογραμμίσουμε ότι μια από τις πιο συγκινητικές σελίδες του αντιφασιστικού αγώνα των ΕΑΜ/ΕΛΑΣ αποτέλεσε η ένταξη στις γραμμές τους περίπου χιλίων αντιφασιστών Γερμανών στρατιωτών (Eberhard, 2014: 22) και η σωτηρία εκατοντάδων Ελλήνων Εβραίων από τα κρεματόρια των ναζι¹ πράγμα που αποτελεί και την πλέον έμπρακτη και ουσιαστική εκδήλωση διεθνισμού.

Καπιταλισμός: the last frontier

Ο καπιταλιστικός κόσμος είναι ο ορίζοντας του συγγραφέα. Μια κοινωνία πέρα από τον καπιταλισμό προϋποθέτει την απελευθέρωση των μέσων παραγωγής από την ιδιωτική ιδιοποίηση και την κοινή ιδιοκτησία τους από τους παράγωγους. Όμως, ο ΔΜ, μιλώντας μέσω του πρώην τροτσικιστή Μαξ Ίσμαν ο οποίος επανεκτίμησε στα 1941 τις «...αρετές του κλασικού φιλελευθερισμού» (σ. 189), θεωρεί την ατομική

ιδιοκτησία πηγή των δημοκρατικών ελευθεριών! Και ενώνει τη φωνή του με την κραυγή ενός Βενεζουελάνου που περιμένει να αγοράσει τρόφιμα από την Κολομβία που δηλώνει «[...] ό τι βαρεθήκαμε τον σοσιαλισμό, αγαπάμε τον καπιταλισμό!»! Το πρόβλημα που εντοπίζει στον καπιταλισμό ο συγγραφέας είναι η ηδονιστική κουλτούρα του καταναλωτισμού των δυτικών κοινωνιών (σ. 72). Όμως, ο καπιταλισμός για την τεράστια πλειοψηφία του πληνθή σημαίνει ιλιγγιώδεις και διαρκώς αυξανόμενες οικονομικές και πολιτιστικές ανισότητες, πολεμικές συγκρούσεις, πολιτικό αυταρχισμό, οικολογική καταστροφή, τραγωδία των εκατομμυρίων μεταναστών. Οι αστικές πολιτικές δυνάμεις προωθούν το στρατηγικό αυτό πρόγραμμα καταβύθισης της κοινωνίας στο σύγχρονο μεσαίωνα, χωρίς να μπαίνουν στον κόπο να ωραιοποιούν τις προσπάθειές τους, αντίθετα περιορεύει πολλές φορές ο κυνισμός και η αλαζονεία. Στο πόνημα του ΔΜ όμως δεν υπάρχει χώρος για τίποτα από όλα αυτά.

Ο ΔΜ στρέφεται ενάντια στο ιδεώδες της χειραφέτησης της εργασίας από το καθεστώς της ταξικής εκμετάλλευσης. Είναι χαρακτηριστική η άποψη που διατυπώνει για την ιδέα του Μαρξ και του Ένγκελς στη *Γερμανική Ιδεολογία* αναφορικά με την προοπτική απελευθέρωσης του ανθρώπου από τον καταπιεστικό καταμερισμό εργασίας και την εμφάνιση της πολύπλευρα ανεπτυγμένης προσωπικότητας «[...] έτσι ώστε να είναι δυνατό για μένα να κάνω ένα πράγμα σήμερα και άλλο αύριο [...] χωρίς ποτέ να γίνομαι κυνηγός, ψαράς, βοσκός ή κριτικός». Κατά τον Δ.Μ. πρόκειται για τη «[...] βουκολική και ειδυλλιακή εικόνα μιας τεχνολογικά υπερανεπτυγμένης κοινωνίας της οποίας τα μέλη έχουν μετατρέψει σε χόμπι του ελευθέρου χρόνου τους τα είδη εργασίας με τα οποία καταπιάνονται οι πρωτόγονοι αδελφοί τους» και για «[...] προβολή στο μέλλον του τρόπου ζωής που, μάλλον, γνώρισε κατά την παιδική ηλικία του στην γερμανική επαρχία [...]» (σ. 82).

Ο ΔΜ φτάνει να απορόπτι στις μέρες μας τη δυνατότητα αυτόνομης εργατικής πολιτικής και χειραφέτησης. Μας καλεί «να ξεφύγουμε από τη μυθολογία η οποία θέλει το προλεταριάτο αμόλυντο ανεύθυνο και άμοιρο [...]» αλλά και από το «μύθο της

1. Ιάσων Χανδρινός, «Η εβραϊκή αντίσταση κατά των ναζί», στον δικτυακό τόπο της εφημερίδας Αυγή (16 Μαρτίου 2014). Αξίζει να παραθέσουμε ένα απόσπασμα: «[...] Όταν ξεκίνησαν οι εκτοπισμοί της Θεσσαλονίκης (Μάρτιος 1943), η Εθνική Αλληλεγγύη Αθήνας κυκλοφόρησε μια σπάνια προκήρυξη (φυλάσσεται σήμερα στο αρχείο του ΚΚΕ), η οποία καλούσε τον κόσμο να διαμαρτυρηθεί για τους μαζικούς εκτοπισμούς ανυπεράσπιστων οικογενειών, παιδιών και ηλικιωμένων: “Τον πόνο της κατατρεγμένης φυλής τον νοιώθουμε σαν πόνο δικό μας. Κάθε Έλληνας πρέπει να διαμαρτυρηθεί για τα μαρτύρια των Εβραίων γιατί είναι ένα μέρος από τα δεινά που σωρεύει ο κατακτητής σ’ όλο το λαό που κατοικεί στη γη της Ελλάδας. Είναι ένα μέρος της φασιστικής κτηνωδίας που χτυπά τον ένα ή τον άλλο κι όλους μαζί”. Για τα δεδομένα της εποχής, ήταν ένα τολμηρό κάλεσμα, που αντιπάλευε όχι μόνο την παθητικότητα αλλά και λανθάνουσες αντισιμητικές και εν γένει ρατσιστικές αντιλήψεις».

τάξης-μεσσία της μαρξιστικής εσχατολογίας [...]» (σ. 21-22) που θα σώσει τον κόσμο. Εν γένει διάχυτη στο βιβλίο του «ελευθεριακού» ΔΜ είναι η άρνηση της δυνατότητας των εργαζομένων να αποτελέσουν ιστορικό υποκείμενο απελευθερωτικών προοπτικών και επαναστατικών αλλαγών.

Τελικά, ο «αντιεξουσιαστής» ΔΜ μάς αποκαλύπτει την πραγματική του στάση απέναντι στο εργατικό κίνημα που δεν είναι άλλη από αυτή του φιλελεύθερου αστού, ο οποίος αναγνωρίζει στην ιστορία μόνο την προοπτική της εις το διηνεκές ανακύκλωσης της καπιταλιστικής κοινωνίας.

Έτσι, στο βιβλίο του επισημαίνει τις μεγάλες κατακτήσεις που πέτυχε το εργατικό κίνημα στις ΗΠΑ όταν υπήρξε μεταρρυθμιστικό και επεδίωκε την εμπάθυνση της δημοκρατίας, υπό τον όρο ότι πρώτα θα αυξανόταν ο κοινωνικός πλούτος και μετά θα υλοποιούνταν η αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος. Όλα αυτά, βεβαίως, χωρίς «[...] την καθοδήγηση των κομμουνιστών ή σοσιαλιστών εργατοπατέρων και χωρίς την μαρξιστική διαφώτισή τους» (σ. 220).

Χαρακτηριστική της πολιτικής στάσης του ΔΜ είναι η αναφορά του στις «κατακτήσεις των εργαζομένων» σε μια χώρα που από τα τέλη του 19ου και έπειτα αντιμετώπισε το εργατικό κίνημα με βαριά καταστολή από όλους τους μηχανισμούς του κράτους, ιδιωτικούς εργοδοτικούς στρατούς και δυνάμεις του υποκόσμου.

Η διάχυτη σε όλο το βιβλίο μέθοδος αναθεώρησης της εργατικής ιστορίας και η σχεδόν εξύμνηση του καπιταλισμού καθιστά τελειώς προσχηματικές τις αναφορές του συγγραφέα σε αυτό που αποκαλεί «φωτεινές εξαιρέσεις» (σ. 48) εντός του μαρξισμού (Ρόζα Λούξεμπουργκ, Αντόν Πάνεκουκ, το ΡΟΥΜ στην Ισπανία του εμφυλίου). Όλα αυτά τη στιγμή που για να ασκήσει πολεμική κατά του κομμουνισμού αποκαλεί αναντικατάστατο το θεωρητικό έργο του Φ. Χάγιεκ (σ. 212, 339-342).

Αντικομμουνισμός μέχρι τελικής πτώσεως

Η εργασία του ΔΜ εντάσσεται στο πλαίσιο της αντικομμουνιστικής εκστρατείας

που έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία χρόνια. Η ζοφερή κοινωνική πραγματικότητα που συνυπάρχει με πρωτόγνωρες δυνατότητες χειραφέτησης του ανθρώπου δημιουργούν το έδαφος για αναζητήσεις του κόσμου της εργασίας που θα υπερβαίνουν τον «καλύτερο των δυνατών κόσμων». Αυτή η εν δυνάμει επιστροφή σε χειραφετητικές αναζητήσεις και εγχειρήματα είναι στο στόχαστρο των πολιτικών δυνάμεων που διαχειρίζονται την εξουσία του κεφαλαίου. Ο 20ός αιώνας, ο αιώνας όπου συνταράχτηκε από τις βασινιστικές προσπάθειες για κοινωνική απελευθέρωση, επιχειρείται να παρουσιαστεί ως αιώνας στον οποίο τα «φιλελεύθερα» καθεστώτα νίκησαν το κακό του ολοκληρωτισμού. Ο μεγάλος αντίπαλος σε αυτή την ιδεολογική και πολιτική επιδίωξη των δυνάμεων του κεφαλαίου είναι τα χειραφετητικά σκιρτήματα των εργαζομένων, οι εργατικές επαναστάσεις, η αντιφασιστική νίκη των λαών, και ιδιαιτέρως η συμβολή της ΕΣΣΔ στην συντριβή του ναζισμού, οι «Μάηδες» των εργατών και της νεολαίας και τελικά η δυνατότητα οι κοινωνικοί αγώνες να ανατρέπουν την εξουσία του κεφαλαίου και να ανοίγουν το μέλλον τον ορίζοντα του κομμουνισμού. Έτσι, προκύπτει η ανάγκη για αποενοχοποίηση του ναζισμού, για παροχή σε αυτόν άλλοθι, ως μιας εναλλακτικής που δεν αποτελούσε ό,τι χειρότερο μπορούσε να συμβεί αφού υπήρχε ήδη ο κομμουνισμός. Τελικά, για την ιστορική δικαίωση των εγκλημάτων του ιμπεριαλισμού που έτσι και αλλιώς συνεχίζει να συντριβεί πολιτισμούς, ανθρώπους και αγώνες για αξιόβιωτη ζωή.

Έχει σημασία να επισημανθούν οι νοθευσιές του συγγραφέα προς τον ελευθεριακό και αναρχικό χώρο. Έτσι, αναφέρεται (σ. 184) στον αναρχικό ναύτη Ζελεζνιάκοφ, ο οποίος τόλμησε να απευθυνθεί στον πρόεδρο της Συντακτικής Συνέλευσης Τσερνόφ και να απαιτήσει τη διάλυση της συνεδρίασης γιατί «η φρουρά είναι κουρασμένη». Για να ακολουθήσει ο συλλογισμός ότι στην επαναστατημένη Ρωσία αρκετοί αναρχικοί είχαν γίνει «ουρά των μπολσεβίκων» και ότι και σήμερα οι αναρχικοί, που φωνάζουν το «εμετικό» σύνθημα «ΕΑΜ-ΕΛΑΣ-Μελιγαλάς», μετατρέπονται σε «χρή-

σιμους πλίθιους» και «συνοδοιπόρους» του ολοκληρωτισμού.

Στην αφιέρωση του βιβλίου (όπως και στη σ. 235) ο συγγραφέας αναφέρει τον Κωνσταντίνο Σπέρα ως ανιδιοτελή εργάτη του προπολεμικού κινήματος ο οποίος δολοφονήθηκε από τους «φονιάδες της κομμουνιστικής ΟΠΛΑ τον Δεκέμβριο του 1944». Σε μια αφιέρωση 3-4τριών-τεσσάρων γραμμών ο συγγραφέας προλαβαίνει να πει τρία ψέματα. Ο Κ. Σπέρας, ήδη στον Μεσοπόλεμο, είχε μετατραπεί σε έναν εθνικιστή εργατοπατέρα που εισέβαλε επικεφαλής της αστυνομίας στο Γ' Συνέδριο της ΓΣΕΕ (Μπεναρόγια, 1986: 180), κατέθεσε ως μάρτυρας κατηγορίας στη δίκη του ΚΚΕ για το Μακεδονικό, συνεργάστηκε με το φασιστικό «Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα» του Μερκούρη (Κωστόπουλος, 2016: 150-151) κτλ. Στην Κατοχή συνδέθηκε με τον ΕΔΕΣ της Αθήνας. Συνελήφθη από άνδρες του Ι Τάγματος του 34 Συντάγματος του ΕΛΑΣ τον Οκτώβριο του 1943 και εκτελέστηκε ως συνεργάτης των κατακτητών (Κωστόπουλος, 2016: 150-151). Το ότι εκτε-

λέστηκε από την ΟΠΛΑ είναι το δεύτερο ψέμα αφού η ΟΠΛΑ τον καιρό της εκτέλεσης απλά δεν υπήρχε. Εδώ, είναι φανερό η προσπάθεια εκβιασμού μιας στερεοτυπικής αντίδρασης απέναντι σε μια οργάνωση υπεράσπισης των αγωνιστών για την οποία έχουν κυθεί τόνοι μελάνης για την συκοφάντησή της. Τέλος, όπως προκύπτει και από τα παραπάνω, ο Κ. Σπέρας δεν εκτελέστηκε τον Δεκέμβριο του 1944, αλλά τον Οκτώβριο του 1943.

Η εν ψυχρώ μετάθεση της εκτέλεσης κατά ένα και πλέον χρόνο για να συμπίσει με την περίοδο των Δεκεμβριανών φυσικά σχετίζεται με την υιοθέτηση από τον συγγραφέα της αφήγησης της εθνικοφροσύνης και του δωσιολογισμού περί «κομμουνιστικού πραξικοπήματος» τον Δεκέμβριο του 1944. Μήπως ο συγγραφέας πριν την αναζήτηση των απίθανων εκλεκτικών συγγενειών που καταπίστανε, πρέπει να υιοθετήσει μια στάση στοιχειώδους εντιμότητας που πρέπει να έχει κανείς απέναντι σε απλά ιστορικά γεγονότα; **T**

b

Bologna, S. (2011), *Ναζισμός και εργατική τάξη. Κρίση, κράτος πρόνοιας και αντιφασιστική βία στη Γερμανία του Μεσοπολέμου*, Antifa Scripta.

Τρότσκι, Λ. (2000), «Η πάλη ενάντια στον φασισμό στην Γερμανία», στο *Τι είναι εθνικοσοσιαλισμός*; (μτφρ. Κώστας Πίττας), Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο.

Mandel, E. (2012), *Ο Τρότσκι για το φασισμό* (μτφρ. Νίκος Ταμβακλής, Ανδρέας Κλόκε), Πρωτοποριακή Βιβλιοθήκη, **Lefebvre, H.** (2013), *Ο Χίτλερ στην εξουσία: Διδάγματα από τα πέντε χρόνια φασισμού στην Γερμανία* (μτφρ. Φοίβος Μαριάς), Αφήγησι.

Traverso, E. (2013), *Οι ρίζες της ναζιστικής βίας: Μια ευρωπαϊκή γενεαλογία* (μτφρ. Νίκος Κούρκουλος), Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

Μπεναρόγια, Α. (1986), *Η πρώτη σταδιοδρομία του ελληνικού προλεταριάτου* (επιμ. Άγγελος Ελεφάντης), Κομμούνα.

Κωστόπουλος, Τ. (2016),

Κόκκινος Δεκέμβρης, το ζήτημα της επαναστατικής βίας, Βιβλιοθήραμα.

Χανδρινός, Ι. (2014), «Η εβραϊκή αντίσταση κατά των ναζί» *Αυγή* (16 Μαρτίου). Διαθέσιμο στο <http://www.avgi.gr/article/10812/2067954/e-braike-antistase-kata-ton-nazi>.

Eberhard, E. (2014), «Γερμανοί αντιφασίστες στον ΕΛΑΣ» στο *Αντιφασισμός πέρα από σύνορα*, Δαίμων του Τυπογραφείου.

Reinhardt, Gerhard (1977), «Η γερμανική «Πειθαρχική Μεραρχία 999» στην Ελλάδα και το Εθνικό Κομิตάτο “Ελεύθερη Γερμανία”», *Αντί*, περ. Β', τεύχ. 80, σ. 37-41.

Losurdo, D. (2014), *Κοινή Ευρώπη: Αναθεωρητισμός στην Ιστορία*, (κεφ. 4 «Αποσπιστικός Πόλεμος μεταξύ των Λευκών», «Διεθνής Εμφύλιος», «Αμερικανικός Αιώνας» και «Δεύτερος Τριακονταετής Πόλεμος»), μτφρ. Waltendegewalt. Διαθέσιμο στο [\[waltendegewalt.wordpress.com/2014/01/24/κοινή-ευρώπη-ντ-λοζούρντο/\]\(http://waltendegewalt.wordpress.com/2014/01/24/κοινή-ευρώπη-ντ-λοζούρντο/\).](https://</p></div><div data-bbox=)

Απλμπόουμ, Α. (2010), «Ο τρόμος των γκουλάγκ, αυτονότο μέρος του συστήματος», *Ελευθεροτυπία* (20 Φεβρουαρίου). Διαθέσιμο στο <http://www.enet.gr/?i=news-el.article&id=133819>.

Πετράκη, Μ. (2013), «Γκουλάγκ, η μαύρη σελίδα της ΕΣΣΔ», *Καθημερινή* (2 Ιουνίου).

Διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/489869/article/epikairothta/kosmos/gkoylagk-h-mayrh-selida-ths-essd>.

Losurdo, D. (2004), «Towards a Critique of the Category of Totalitarianism», *Historical Materialism* 12:2. Διαθέσιμο στο [http://awm.or.kr/bbs/data/document/1/Losurdo___Critique_of_Totalitarianism_\(2004\).pdf](http://awm.or.kr/bbs/data/document/1/Losurdo___Critique_of_Totalitarianism_(2004).pdf). (στα ελληνικά: *Προς μια κριτική της κατηγορίας του Ολοκληρωτισμού* (μτφρ. Lenin Reloaded). Διαθέσιμο στο <http://leninreloaded.blogspot.gr/search/label/Losurdo>).